

Vragen m.b.t. SB Bijdrage provincie Utrecht in aanpak laaggeletterdheid

Fractie	#	Vraag/input	Antwoord/reactie
PvdA	1	Hoeveel laaggeletterden NT1 worden op dit moment jaarlijks bereikt via de programma's van gemeenten die daarop inzetten?	<p>Voor de taaltrajecten die aangeboden worden vanuit het Rijksprogramma Tel mee met Taal is door het CBS een meting gedaan voor het aantal deelnemers aan taalaanbod in 2022. Hierin is te zien dat in de provincie Utrecht 423 deelnemers per 100.000 inwoners gemeten zijn. Hierbij bestaat ongeveer 6% uit NT1'ers. Bij deze data moet echter meegenomen worden dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het aanleveren van de data en dat dit niet bij elke gemeente gebeurd is.</p> <p>https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/51/landelijk-beeld-volwasseneneducatie-verslagjaar-2022</p>
	2	Hoeveel gemeenten in de provincie Utrecht hebben op dit moment een aanpak laaggeletterdheid (en hoeveel dus niet)?	<p>In de aanpak van laaggeletterdheid is een centrale rol weggelegd voor 35 contactgemeenten. Zij hebben, in overleg met de gemeenten in hun regio, een regionaal plan van aanpak opgesteld. In Utrecht zijn dit de regio's Amersfoort, Midden-Utrecht en Foodvalley. Stichting Lezen en Schrijven geeft daarbij aan dat het grootste deel van de gemeenten goede intenties heeft rond de aanpak van laaggeletterdheid, maar dat capaciteitstekort en wisselingen in personeel is het niet altijd mogelijk uitvoer te geven aan alle intenties.</p>
BBB	3	<p>Provincie Utrecht heeft ca. 86.000 inwoners die laaggeletterd zijn en een aanzienlijke groep potentieel laaggeletterden.</p> <p>Hoe is de laaggeletterdheid verdeeld over de verschillende gemeenten binnen de provincie Utrecht?</p>	<p>Voor de gemeenten in de provincie Utrecht geldt dat er naar schatting relatief weinig laaggeletterden (tussen de 16 en 65 jaar) wonen in Soest, Utrecht, Woerden en De Bilt (2-3%). Relatief veel laaggeletterden (10-12%) wonen er naar schatting in de gemeente Zeist en Nieuwegein.</p> <p>Op Staat van Utrecht staat een overzicht van het percentage per gemeente binnen onze provincie.</p>
	4	Welke leeftijdsgroepen tonen de hoogste percentages van laaggeletterdheid in Utrecht?	<p>Vooral bij ouderen, 55+, is een groot aandeel in van het aantal laaggeletterden gezien. Volgens data van www.geletterdheidinzicht.nl is te het percentage laaggeletterden in de provincie Utrecht het hoogst bij NT1'er van 50+ en daarnaast bij migranten van verschillende leeftijdscategorieën.</p>
	5	Is er een significante stijging of daling in laaggeletterdheid in specifieke leeftijdsgroepen over de afgelopen jaren?	<p>Onder jongeren is te zien dat er een stijging is in het aantal zwakke lezers. De leesvaardigheid op het voortgezet onderwijs neemt af. Verder is te zien dat er bij ouderen juiste sprake is van een stijging in beperkte digitale vaardigheden.</p>

	<p>6</p> <p>Wat zijn de meest voorkomende oorzaken van laaggeletterdheid in de provincie Utrecht? (bijv. sociaaleconomische status, migratieachtergrond, onderwijsniveau van ouders)</p>	<p>Een van de meest voorkomende oorzaken van laaggeletterdheid is het taalniveau van ouders/het opgroeien in een taalarme omgeving. Laaggeletterdheid wordt vaak overgegeven van generatie op generatie. Het opleidingsniveau, het taalniveau, de voorlees-frequentie en de lees-attitude van ouders zijn belangrijke factoren om te voorkomen dat taalachterstanden op jonge leeftijd leiden tot laaggeletterdheid.</p> <p>Daarbij blijkt dat laaggeletterdheid ook vaak ontstaat wanneer mensen ouder worden. De lees-, reken-, maar ook digitale vaardigheid gaat dan omlaag.</p>
	<p>7</p> <p>Hoe dragen sociale factoren zoals armoede en werkloosheid bij aan het ontstaan van laaggeletterdheid in de regio?</p>	<p>Er is een duidelijk verband tussen bepaalde sociale factoren en laaggeletterdheid. Je ziet vaak dat mensen die laaggeletterd zijn bijv. eerder werkloos zijn en hierdoor in armoede leven. Wanneer kinderen opgroeien in deze omstandigheden is dan de kans op laaggeletterdheid groter.</p> <p>Echter kan laaggeletterdheid ook op latere leeftijd ontstaan. Mensen die niet meer gemotiveerd worden om te lezen of bijvoorbeeld weinig gesprekken voeren kunnen hierdoor laaggeletterd worden. Werkloosheid, armoede en bijvoorbeeld mentale staat hebben hier een effect op.</p>
	<p>8</p> <p>Wat zijn de sociaal-economische gevolgen van laaggeletterdheid voor het individu en de samenleving in Utrecht?</p>	<p>Onderzoek laat zien dat laaggeletterden minder positief zijn over hun fysieke en mentale gezondheid dan niet-laaggeletterden. Een gevolg van het moeite hebben met lezen en schrijven kan zich ook vertalen in meer moeite hebben om te participeren in de maatschappij.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laaggeletterden zijn over het algemeen minder actief in vrijwilligerswerk en hebben een lager sociaal vertrouwen. - Doordat laaggeletterden moeite hebben met het begrijpen van teksten kan dat hun digitale vaardigheden in de weg staan. Hierdoor is het lastiger om te participeren in de online samenleving, waaronder de digitale zaken van de overheid - Ook op het financiële vlak kunnen laaggeletterden gevolgen ondervinden. Zo blijkt dat laaggeletterden vaker in armoede leven dan niet-laaggeletterden. <p>Laaggeletterden participeren over het algemeen minder in de maatschappij. Dit heeft niet alleen effect op het individu, maar ook op de maatschappij. Uit onderzoek blijkt dat laaggeletterdheid de Nederlandse samenleving jaarlijks bijna 1 miljard euro kost. Hogere gezondheidskosten, kosten voor uitkeringen,</p>

			lagere productiviteit van de laaggeletterden die werken en gemiste belastinginkomsten zijn de grootste kostenposten.
	9	Hoe beïnvloed laaggeletterdheid de kansen op de arbeidsmarkt voor inwoners van Utrecht?	Laaggeletterden zijn twee keer zo vaak inactief op de arbeidsmarkt als niet-laaggeletterden. Daarbij blijkt dat laaggeletterde op de arbeidsmarkt over het algemeen meer praktische beroepen uitvoeren (denk aan schoonmaak, bouw, horeca en transport).
	10	Wat zijn de geschatte kosten van programma's en initiatieven die gericht zijn op het verminderen van laaggeletterdheid in de provincie Utrecht?	Gemeentes voeren de programma's uit vanuit het budget uit het Rijksprogramma 'Tel mee met Taal'. Het WEB-budget (Wet Educatie en Beroepsonderwijs) is landelijk voor 2024 92 miljoen euro in totaal. In 2025 gaat het om een totaalbudget van 100,4 miljoen euro. Dit budget wordt verdeeld over de verschillende regio's.
	11	Welke kosten-batenanalyse is er beschikbaar of kan er worden uitgevoerd om de effectiviteit van investeringen in het bestrijden van laaggeletterdheid te beoordelen?	Het CBS voert in opdracht van het ministerie van OCW elk jaar het Landelijk Beeld Volwasseneneducatie uit. Doel van het Landelijk Beeld Volwasseneneducatie is dat Rijk en gemeenten inzicht krijgen op landelijk niveau in het bereik van de uitvoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs op de aanpak van laaggeletterdheid.
	12	Welke bestaande programma's en initiatieven zijn er momenteel in de provincie Utrecht om laaggeletterdheid aan te pakken?	Landelijke programma's: <ul style="list-style-type: none"> - Tel mee met Taal: in deze aanpak krijgen alle gemeenten een WEB - Gemeentelijke Gezinsaanpak Laaggeletterdheid Daarnaast hebben gemeenten ook lokaal aanbod, bijvoorbeeld vanuit de bibliotheek of taalhuis. Hierbij gaat het voornamelijk om het vergroten en beter aanbieden van taal-, digitale vaardigheden- en rekenaarbod.
	13	Hoeveel mensen hebben deze programma's in de afgelopen jaren bereikt en hoe succesvol zijn ze geweest?	Cijfers per gemeenten zijn moeilijk te vinden en worden ook niet altijd gedeeld. Wel heeft het CBS in opdracht van het Rijk onderzoek gedaan naar hoeveel mensen er bereikt worden met het taalaanbod wat aangeboden wordt vanuit het WEB-budget: hierin is te zien dat in de provincie Utrecht 4,23 deelnemers per 100.000 inwoners gemeten zijn. Bij deze data moet echter meegenomen worden dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het aanleveren van de data en dat dit niet bij elke gemeente gebeurd is. Het aantal deelnemers ligt relatief laag. Er kunnen meerdere oorzaken genoemd worden waar dit door komt: <ul style="list-style-type: none"> - Tekort aan gecertificeerde NT1 en NT2 docenten - Moeite met het bereiken en toeleiden van NT1'ers naar het juiste aanbod - Laaggeletterdheid is nog steeds een taboe, waardoor laaggeletterden het

			<p>moeilijk vinden om uitzichtzelf een stap naar aanbod te zetten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan kennis over laaggeletterdheid bij bijv. Basisscholen of werkgevers, waardoor laaggeletterdheid niet altijd herkend wordt.
	14	In hoeverre zijn lokale scholen en opleidingscentra betrokken bij het bestrijden van laaggeletterdheid in Utrecht?	<p>DigiTaalhuizen zijn belangrijke factoren in de aanpak van laaggeletterdheid. Dit is dé plek voor iedereen die aan de slag wil met basisvaardigheden: taal, digitale vaardigheden en rekenen.</p> <p>Verder zijn ook ROC's bezig met Leven Lang Ontwikkelen, waarbij taalontwikkeling ook een belangrijk onderdeel is.</p> <p>Ook zijn er enkele voorbeelden te noemen waarbij basisscholen betrokken door, bijvoorbeeld de organisatie Taal doet Meer. Scholen worden gemotiveerd kinderen met een taalachterstand, of uit gezinnen waarin taalontwikkeling laag is, aan te melden bij Taal doet Meer. Verder wordt er een pilot uitgevoerd in Nieuwegein om te kijken of ervanuit oudergesprekken meer NT1'ers gevonden en naar taalaanbod geleid kunnen worden.</p>
	15	Wat zijn de curriculumaanpassingen of speciale programma's die zijn ontwikkeld om laaggeletterdheid te verminderen?	Hier hebben wij op dit moment geen informatie over.
	16	Wat zijn de verwachte trends met betrekking tot laaggeletterdheid in de provincie Utrecht voor de komende jaren?	De verwachting rond laaggeletterdheid is dat de aantallen alleen maar stijgen. Dat heeft meerdere oorzaken, zoals vergrijzing en migratie. Ook komen steeds meer jongeren met een taalachterstand van school. Dit heeft deels te maken met het tekort aan leraren, maar ook vanwege de technologische ontwikkelingen waardoor jongeren minder lezen en met taal bezig zijn.
	17	Hoe kan technologie worden benut om laaggeletterdheid te verminderen in Utrecht?	Technologie is een breed begrip. Technologie inzetten bij mensen met laaggeletterdheid lijkt niet direct handig, aangezien dit in veel gevallen gepaard gaat met lage digitale vaardigheden. Technologie zou wellicht wel ingezet kunnen worden in het beter in beeld krijgen van laaggeletterden en het zicht krijgen op effectiviteit van programma's en aanpakken.
GroenLinks	18	Zijn er voorbeelden van andere provincies of regio's die Utrecht kan overnemen? In het onderzoek worden drie provincies genoemd: Drenthe, Gelderland en Noord-Holland. Zijn deze initiatieven succesvol, en wat kan Utrecht daarvan leren en toepassen?	De aanpak van laaggeletterdheid wordt erg gevarieerd opgepakt. Provincies kiezen voor subsidies, campagnes, ontwikkeling van een podcast of samenwerking met lokale partijen. Uit het onderzoek van Maurice de Greef is naar voren gekomen dat er gekeken moet worden wat de behoefte van gemeenten en lokale partijen is. Als provincie is het niet wenselijk zelf beleid te ontwikkelen, maar om aan te haken op zaken die al lopen. Hierin is ondersteuning en het faciliteren van samenwerkingen een

			belangrijke rol, en daarnaast ondersteuning in monitoring en het gebruik van data.
	19	Wat zijn volgens het onderzoek de belangrijkste knelpunten in de samenwerking tussen de verschillende betrokken instanties in Utrecht? Hoe kunnen we deze samenwerking verbeteren?	Het missen van een centraal punt wordt als belangrijkste knelpunt voor samenwerking genoemd. Op dit moment worden activiteiten/aanpakken in sommige gevallen daardoor nog te versnipperd uitgevoerd. Samenwerking kan versterkt worden door een duidelijk centraal punt te organiseren met informatie over verschillende aanpakken, effectiviteit en cijfers rondom laaggeletterdheid. Het landelijk Expertisepunt Basisvaardigheden is hier een goed voorbeeld van.
	20	Hoe kan de herkenning en doorverwijzing van laaggeletterden, met name NT1-ers, worden verbeterd? Welke bestaande infrastructuur kunnen hiervoor worden geoptimaliseerd?	Mogelijke succesvolle wervingsactiviteiten zijn het signaleren en doorverwijzen in samenwerking met toeleiders (professionals of vrijwilligers die laaggeletterden herkennen en toeleiden naar taaltrajecten). Maar ook de inzet van het Taalhuis, de getrainde professionals, camouflageaanbod en mond tot mond reclame kan ervoor zorgen dat deelnemers naar scholingstrajecten worden toegeleid. Schaamte blijft ook een belangrijk factor in het bereiken van NT1'ers, hiervoor is het belang dat het taboe rondom laaggeletterdheid verdwijnt. Door meer aandacht te hebben voor het thema en ervaringsverhalen te delen, wordt dit taboe al minder. Laaggeletterden moeten ervaren dat zij niet de enige zijn en dat hulp en verbetering mogelijk is. Als provincie kunnen we hier s